

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA EDUKACJI LEŚNEJ

Karolina Sikorska

Abstrakt

Konsekwencją członkostwa Polski w Unii Europejskiej było przystąpienie do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Polska wniosła do niego znaczący wkład w postaci wielofunkcyjnej, zrównoważonej gospodarki leśnej, spełniającej wszystkie podstawowe funkcje: ekologiczne, gospodarcze i społeczne. Dzięki swobodnemu dostępowi do lasów społeczeństwo coraz częściej z tego dobra korzysta. W ostatnich latach zaobserwować można zwiększone zapotrzebowanie społeczne na częste kontakty z przyrodą. Narastająca liczba ludności, zwłaszcza miejskiej, wywołała zmianę stosunku człowieka do przyrody, polegającą na coraz większym zainteresowaniu jej wartościami. Las stał się miejscem wypoczynku, a przede wszystkim edukacji dzieci i młodzieży. Skuteczne prowadzenie edukacji leśnej nie zależy jednak tylko od wiedzy i chęci edukatorów. Jednym z głównych problemów ciągle pozostaje brak środków na zagospodarowanie terenu i przygotowanie ciekawych pomocy dydaktycznych dla słuchaczy. Zbyt mało informacji na temat dostępnych źródeł finansowania dociera do pracowników Lasów Państwowych. A jest z czego wybierać. Najciekawszym źródłem dotacji, w ramach których na edukację ekologiczną przeznaczonych zostało 7,7 mln euro są dwa fundusze: Mechanizm Finansowy EOG oraz Norweski Mechanizm Finansowy. Fundusze stwarzają możliwość konstruowania własnych projektów edukacyjnych, podejmujących tematy środowiska leśnego, gospodarki w lasach, ochrony przyrody a także wprowadzania pozytywnych wzorców zachowań w odniesieniu do lasu. Planowane przedsięwzięcia z zakresu edukacji leśnej mogą dotyczyć akcji, konkursów, wystaw, prelekcji, pogadanek czy zajęć terenowych. Projekty mogą również dotyczyć rozbudowy i zagospodarowania istniejących obiektów poprzez remonty, uzupełnianie i wzbogacanie terenu. Do obydwu funduszy można również składać projekty prowadzone we współpracy z podmiotami realizującymi edukację ekologiczną, w kraju i za granicą i otrzymać dotację nawet do 85% wartości projektu.

Abstract

The consequence of Poland being a part of European Union is joining the European Economic Region. Poland carried in with her a significant load of multi-functional, well-balanced forest economy, that fulfils all basic functions: ecologi-

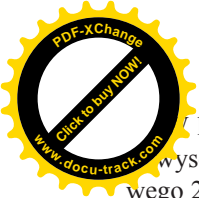

cal economic, and social. Thanks to the free access to forests our society enjoys the benefits of it. In the past few years an increasing demand for frequent contact with nature can be observed. Growing number of population, especially urban, caused changes in relation between a man and a forest: more and more people show interest in forest and its value. Forest became a place to relax and, most of all, a place to educate children and teenagers. However, effectiveness of forestry education doesn't just depend on knowledge and intentions of educators. One of major problems still is lack of funds needed for land management and for preparing some interesting educational appliances for the audience. Not enough information about the available financial sources reaches workers of State Forests. In fact there is many possibilities to choose from. The most interesting source of funds, which assigned 7,7 mln euro for eco-educational purposes are two: Financial Mechanism of EOG and Financial Mechanism of Norway. The funds create possibilities of making an educational projects that will take care of problems with forest environment, silviculture, nature preservation and possibility to introduce a positive model of behaviour in reference to forest. Planned ventures that undertake forest education could be bounded with actions, contests, expositions, lectures and outdoor activities. Those projects could be also bounded with expanding and repairing the already existing objects as well as creating new ones, and also enriching the landscape enhancement.

Both funds accept projects conducted in cooperation with those who realize eco-educational programme in our own or foreign countries. It is possible to receive funds that will cover 84% of the project's costs.

Układ o utworzeniu Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) został podpisany 2 maja 1992 r. i wszedł w życie 1 stycznia 1994 r. Obecnie obejmuje 25 państw członkowskich Unii Europejskiej oraz państwa członkowskie Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) - Islandię, Lichtenstein i Norwegię. We współpracy w ramach EOG nie uczestniczy Szwajcaria, która jest członkiem EFTA. Dzięki porozumieniu Norwegia, Islandia i Lichtenstein stały się częścią Rynku Wewnętrznego UE, co oznacza korzystanie z czterech swobód: swobodnego przepływu towarów, kapitału, usług i osób. W zamian za dostęp do jednolitego rynku państwa EFTA, należące do EOG, udzielają pomocy uboższym państwom Unii.

Dnia 14 października 2003 r. została podpisana Umowa o rozszerzeniu Europejskiego Obszaru Gospodarczego, której jednym z elementów było przyznanie Polsce i pozostałym nowym krajom członkowskim UE środków finansowych w ramach Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Przyznane Polsce środki muszą jednak zostać wykorzystane pomiędzy 2004 a 2011 rokiem.

W latach 2004-2011 Polska otrzymała z Mechanizmu Finansowego EOG kwotę o wysokości 269,57 mln euro, natomiast z Norweskiego Mechanizmu Finansowego 263,94 mln euro, co w sumie daje kwotę 533,51 mln euro. Środki te zostaną wykorzystane w ramach dziesięciu priorytetów, których układ przedstawia tab. 1 i 2. Procentowy udział priorytetów w obydwu funduszach przedstawia rys. 1 i 2.

Tab. 1. Rodzaje priorytetów preferowanych w ramach Mechanizmu Finansowego EOG w latach 2004-2011.

Table 1. The issues favoured by EEA Financial Mechanism in 2004 - 2011

Nazwa priorytetu	mln euro
1. Ochrona środowiska	99,61
2. Promowanie zrównoważonego rozwoju	7,64
3. Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego	77,46
4. Rozwój zasobów ludzkich	45,37
5. Opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem	53,68
6. Badania naukowe	36,76

Tab. 2. Rodzaje priorytetów preferowanych w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego w latach 2004-2011.

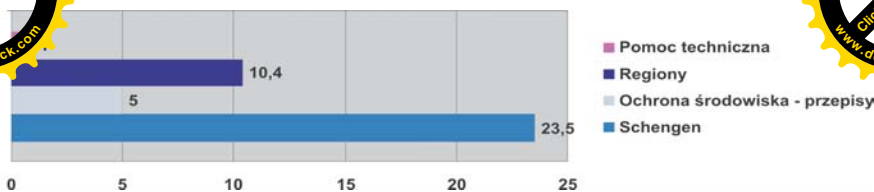
Table 2. The issues favoured by Norwegian Financial Mechanism in 2004 - 2011

Nazwa priorytetu	mln euro
1. Wdrażanie przepisów z Schengen	125,50
2. Ochrona środowiska	26,55
3. Polityka regionalna i działania transgraniczne	55,6
4. Pomoc techniczna	5,35

Rys. 1. Procentowy udział środków finansowych wg priorytetów w ramach Mechanizmu Finansowego EOG.

Fig. 1. Percentage of the financial sources, according to EEA Financial Mechanism

Rys. 2. Procentowy udział środków finansowych wg priorytetów w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

Fig. 2. Percentage of the financial sources, according to Norwegian Financial Mechanism

Plan finansowy wydatkowania Mechanizmów Finansowych zakłada, że Polska otrzyma z funduszy zewnętrznych ok. 7,7 mln euro tylko na promowanie zrównoważonego rozwoju, w tym na edukację ekologiczną.

Priorytet 2 „Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami” określa zrównoważony rozwój jako efektywne wykorzystywanie zasobów naturalnych, nie naruszające trwałości funkcjonowania przyrody i jej naturalnej różnorodności. Do realizacji wybrano zagadnienia w zakresie wzmocnienia instytucjonalnego, związane z integrowaniem zagadnień ochrony środowiska z polityką w poszczególnych dziedzinach gospodarki, które dotyczą m.in.: wzmocnienia społeczno-ekonomicznej funkcji lasów, rozszerzania wiedzy i podnoszenia świadomości osób i instytucji na temat lokalnych problemów ochrony środowiska czy zachowania trwałości różnorodności biologicznej.

Celem Priorytetu 2 jest promowanie i wprowadzanie w życie zasad zrównoważonego rozwoju wśród władz i społeczeństwa. Zagadnienie edukacji ekologicznej pojawia się w dwóch działaniach w ramach Priorytetu 2, w Działaniu 4 i 6.

Działanie 4 - są to projekty na rzecz poprawy poziomu edukacji ekologicznej, poprzez tworzenie sieci nauczania na rzecz środowiska. Cel realizacji Działania można podzielić na kilka kategorii:

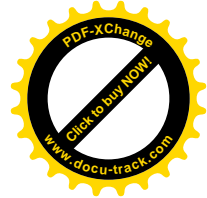
- wzrost świadomości ekologicznej wśród społeczeństwa,
- wzrost poziomu wiedzy na temat środowiska,
- kształtowanie proekologicznych postaw konsumentów,
- podniesienie kwalifikacji osób zajmujących się edukacją ekologiczną.

W ramach tego Działania wsparcie mogą uzyskać m.in. projekty dotyczące wzmocnienia instytucjonalnego i poszerzenia wiedzy o zrównoważonym rozwoju kraju w następujących formach:

- akcje edukacyjne,
- kampanie informacyjne - konsumenckie,
- seminaria,
- warsztaty,
- konkursy,

publikacje i materiały dydaktyczne,
- platformy e-learningowe.

Działanie 6 - opisuje projekty na rzecz wsparcia gospodarki leśnej, m.in. poprzez edukację leśną. Za cel miękki (edukacyjny) Działania można przyjąć:

- prowadzenie edukacji leśnej społeczeństwa,
- prowadzenie działalności edukacyjnej w dziedzinie przyrodniczej funkcji lasu, jako najbogatszego ekosystemu,
- upowszechnianie zasad proekologicznego prowadzenia gospodarki leśnej.

Za cel inwestycyjny należy natomiast przyjąć zwiększenie lesistości kraju oraz zwiększenie różnorodności biologicznej w polskich lasach.

W ramach tego Działania wsparcie mogą uzyskać m.in. projekty z zakresu ochrony lasów i gospodarki leśnej w następujących formach:

- konferencje,
- szkolenia,
- warsztaty terenowe,
- budowa infrastruktury edukacyjnej na terenach Leśnych Kompleksów Promocyjnych,
- zalesianie gruntów.

Odbiorcami pomocy w ramach obydwu Działań mogą być wszystkie instytucje sektora publicznego i prywatnego oraz organizacje pozarządowe utworzone w prawny sposób i działające w interesie publicznym. Maksymalne dofinansowanie projektów z Mechanizmów Finansowych może wahać się od 60 do 90% całkowitych kosztów kwalifikowanych.

Poziom dofinansowania uzależniony jest przede wszystkim od źródła finansowania projektu po stronie krajowej. Projekty finansowane z budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego mogą uzyskać dofinansowanie maksymalnie do 85% całkowitych kosztów kwalifikowanych, w pozostałych przypadkach - maksymalnie do 60% całkowitych kosztów kwalifikowanych.

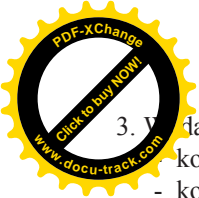
Do wydatków kwalifikowanych mogą zostać zaliczone następujące koszty:

1. Prace przygotowawcze, w tym:

- koszty ekspertyz,
- koszt przygotowania dokumentacji przetargowej,
- koszty przygotowania terenu, w tym pod ochronę gatunkową.

2. Opłaty finansowe, podatki i koszty ogólne:

- opłaty bankowe,
- wydatki na doradztwo, opłaty notarialne, koszty ekspertyz finansowych, koszty księgowości i audytów,
- podatek VAT,
- wkład rzeczowy,
- koszty stałe.

3. Wydatki poniesione na realizację projektu, w tym:
  - koszt wynajmu sal,
  - koszty obsługi konferencji i szkoleń,
  - koszty wynagrodzeń wykładowców,
  - koszty podróży, zakwaterowania i wyżywienia,
  - koszty materiałów szkoleniowych,
  - koszty wynagrodzenia obsługi administracyjno-biurowej,
  - koszty tłumaczeń,
  - zakup oprogramowania.
4. Prace inwestycyjne w przypadku projektów o charakterze modelowym, w tym:
  - koszt adaptacji terenu,
  - koszty utworzenia obszarów ochrony gatunkowej,
  - koszty zakupu materiału rozmnożeniowego,
  - koszty siły roboczej, użycia sprzętu i wykonania niezbędnych urządzeń.

Proces naboru i wyboru projektów jest wieloetapowy i składa się z następujących faz: ogłoszenia naboru, składania wniosków, oceny wniosków, wyboru projektów kwalifikowanych, przekazania rekomendowanych wniosków aplikacyjnych do Biura Mechanizmów Finansowych w Brukseli, oceny i wyboru projektów po stronie państw darczyńców. Proces ten kończy się podpisaniem umów finansowych, które stanowią podstawę realizacji projektu. Za przeprowadzenie procesu naboru i pierwszego etapu oceny projektów odpowiedzialne są instytucje krajowe. Generalnie, ostateczną decyzję o przyznaniu dofinansowania na realizację projektu podejmują instytucje państw-darczyńców. Z uwagi na swą wieloetapowość, proces naboru i wyboru projektów jest wielomiesięczny i trwa od 6 do 8 miesięcy. Nabór wniosków o dofinansowanie będzie ogłaszany co najmniej raz w roku dla alokacji z danego roku oraz niewykorzystanych alokacji z lat poprzednich.

Pozytywna decyzja instytucji darczyńców wobec danego wniosku aplikacyjnego staje się podstawą do podpisania dwóch umów finansowych. Pierwsza umowa finansowa jest podpisywana pomiędzy Komitetem Mechanizmu Finansowego i/lub norweskim Ministerstwem Spraw Zagranicznych (w zależności od źródła dofinansowania) a Krajowym Punktem Kontaktowym, druga umowa - pomiędzy Instytucją Pośredniczącą a wnioskodawcą.

Ostatnim etapem jest już tylko realizacja zamierzonego przedsięwzięcia i późniejsze jego rozliczenie.

Wnioski

Las jest dziedzictwem, które wnieśliśmy do wspólnej Europy. Zależy nam, żeby pozostał w nienaruszonym stanie. Edukacja leśna jest jedyną skuteczną metodą podnoszenia świadomości społeczeństwa w zakresie odpowiedzialnego korzystania ze wszystkich funkcji lasu. Obiekty Leśnych Kompleksów Promocyjnych i lasy

są wyjątkowymi w skali kraju miejscami gdzie edukację przyrodniczą prowadzić. Baza edukacyjna więc istnieje i jest potencjał do jej rozwoju. Są też środki aby tę bazę uzupełnić, uatrakcyjnić i zmodernizować. Poprzez dotacje europejskie można uzyskać środki zarówno na inwestycje jak i na szkolenia. Pieniądze na edukację leśną czekają - wystarczy dobry pomysł i odrobina chęci na jego realizację.

Więcej informacji na temat programów pomocowych oraz dokumenty programowe są dostępne pod adresami www:

- www.eog.gov.pl
- www.mos.gov.pl
- www.eegrants.org

Literatura

Program Operacyjny dla wykorzystania środków finansowych w ramach Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego zatwierdzony przez Radę Ministrów 26 lipca 2005 r.

Zarządzenie nr 57 Dyrektora generalnego Lasów państwowych z prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych.

Grzywacz A. 2004. Rola leśnych kompleksów promocyjnych w edukacji leśnej społeczeństwa. W: Materiały z konferencji: 10 lat Leśnych Kompleksów Promocyjnych. CEPL, Rogów: 23-31.

Chrzanowski T. 2004. Sukcesy i porażki edukacji przyrodniczo-leśnej. W: Współczesne problemy wielofunkcyjnego gospodarstwa leśnego - las bliżej społeczeństwa.

Materiały sesji naukowej PTL, Waplewo.

Karolina Sikorska

Instytut Edukacji Europejskiej
ul. Korotyńskiego 19/15, 02-123 Warszawa
info@euroedukacja.org